

המוסד לבוררות מוסכמת בשירותים הציבוריים

בוררות מוסכמת (בר"מ) 9/82

בענין: החטיבה האוטונומית לעובדי המחקר

ה ת ו ב ע ת

נ ג ד

מדינת ישראל

ה נ ת ב ע ת

השופט צבי ברנזון, יושב-ראש

ד"ר יעקב ארנון, חבר

עו"ד מרדכי ביבי, חבר

בשם התובעת: עו"ד משה וגנר

בשם הנתבעים: עו"ד דן שפי

פ ס ק ב ו ר ר ו ת

על השתלשלות העניינים עד להגשת התביעה הנוכחית ובתביעה גופא עד כה עמדנו בהחלטתנו מיום 31.10.82 (שאנו עושים אותה חלק מפסק זה). וכעת אין צורך לחזור על הדברים שנכללו בה.

בהחלטה זו דחינו את הטענות הדיוניות של המדינה נגד התביעה ונענינו לבקשת בא-כוח חצדדים להשמיע את טענותיהם לגופו של ענין. בא-כוח המדינה בחר להגיש טיעון בכתב, והוא נענה ע"י בא-כוח התובעת, גם הוא בכתב.

הדרך פנויה איפוא להחלטה בגוף התביעה. בתביעה זו (כמו בתביעה הקודמת בתיק מס 5/81) אנו מתבקשים לקבוע, כי מועד הכניסה לתוקף של העלאה בדרגה של עובד מחקר בשירות האזרחי, לצורך תשלום המשכורת ושכר קידום, יהיה בכל מקרה מראשית השנה שבח החל הנוהל להעלאה בדרגה, וזאת במקביל לנהוג באוניברסיטה העברית בירושלים לגבי חברי הסגל האקדמאי הבכיר, שתחולתה של כל העלאה בדרגה לצרכים אלה היא מראשית השנה האקדמית שבה נפתח הנוהל להעלאה. במלים אחרות, התביעה היא כי הסדר הקיים באוניברסיטה העברית בירושלים באשר לתחולה הרטרואקטיבית של הדרגה החדשה לענין המשכורת ושכר הקידום עד לשנח שלמה, יחול על עובדי המחקר בשירות האזרחי, אלא שהשנה תהיה לא השנה האקדמאית כי אם השנה האזרחית או שנת הכספים המקובלת.

המדינה מתנגדת לתביעה וטוענת, כי בעצם כבר קבענו בפסקנו בתביעה הקודמת, שבענין מועד הכניסה לתוקף של העלאה בדרגה, אין לתובעת זכות משפטית להשוואה עם עובדי המחקר של מערכת הביטחון ודרכם עם הסגל האוניברסיטאי, ועם זאת החלטנו רק כי מבחינה עניינית מוטב שכמו באוניברסיטה העברית יהיה מועד אחד בשנה, שבו תיכנס לתוקף העלאה בדרגה, אבל קבענו את המועד הזה לאמצע השנה ולא לתחילתה. לדעת המדינה, בענין זה אין גם הצדקה עניינית להשוואה עם הסגל האקדמי. איש הסגל האקדמי

מעמדו ותפקידו נקבעים כרגיל בהתאם לדרגתו בתחילת השנה האקדמית לשנה כולה, ואילו עובדי המחקר האזרחיים עוסקים במחקר בלבד ועבודתם אינה במחזורי שנתיים המתחילים ומסתיימים במועד מסוים.

הטענה הזאת אינה נראית לנו.

ראשית, כאמור, בעיקרון כבר הכרנו בצדקת התביעה שיהיה מועד אחד בשנה להחלת ההעלאה בדרגה שהנוהל לגביה החל במשך אותה שנה, והשאלה היא רק מה יהיה המועד הזה. האם בתחילת השנה או באמצעיתה או בכל זמן אחר. מהדיון שנתקיים לפנינו לגבי פירושו של פסקנו בתביעה הקודמת נוכחנו לדעת כי המועד של אמצע השנה שקבענו שם אינו צודק משום שיש בו הרעה מסוימת לגבי חלק מהעובדים - אלה מהעובדים שהנוהל בענינם מתחיל במחצית הראשונה של השנה - בהשוואה למצב שהיה קיים לפני כן.

שנית, גם טענת המדינה לגופה אינה מתאימה למציאות. מכיוון שדרגתו החדשה של איש הסגל האקדמי נחשבת מתחילת השנה האקדמית שבה החל הנוהל להעלאה בדרגה, הרי שהתפקוד באותה שנה אקדמית, הנקבע כרגיל בתחילת השנה, אינו נובע ואינו קשור דווקא בדרגה החדשה המועננת יותר מאוחר, ורק המשכורת החדשה ושכר הקידום משולמים אחרוני מראשית השנה האקדמית שבה החל הנוהל להעלאה בדרגה. משמע, שישנה הפרדה בין התפקוד האקדמי לבין השכר. הדוגמא הבאה שמביא בא-כוח התובעת בטיעונו בכתב מוכיחה זאת בעליל:

"איש סגל באוניברסיטה... הפרוצדורה להעלאתו בדרגה מתחילה בחודש אוגוסט 1982 ובחודש פברואר (הבא) מאושרת לו ההעלאה בדרגה. (הוא) יקבל את שכרו (דרגה ושכר קידום) מיום 1.10.81 ואילו לגבי תפקידו גם בשנת 1981/82 וגם בשנת 1982/83 הוא תיפקד בתפקידו ובדרגתו הקודמים לפחות עד להחלטה בשנת 1983, אם לא מעבר לכך, הכל לפי נסיבות המקרה".

מבחינה זו, ענינם של עובדי המחקר בשירות האזרחי אינו שונה מענינם של אנשי הסגל האקדמי באוניברסיטה, ולדעתנו אין סיבה להפלות ביניהם בענין זה.

אנו פוסקים איפוא שהחל משנת הכספים הנוכחית, דרגתו החדשה של עובד מחקר בשירות המדינה, לצורך תשלום המשכורת וקידום השכר, תחול רטרואקטיבית מראשית שנת הכספים שבה החל הנוהל להעלאתו בדרגה.

ניתן היום, 30.11.82

(-) צבי ברנזון (-) יעקב ארנון (-) מרדכי ביבי

לוטה: העתק ההחלטה מיום 31.10.82

המוסד לבוררות מוסכמת בשירותים הציבוריים

בוררות מוסכמת (בר"מ) 9/82

בענין: החטיבה האוטונומית לעובדי המחקר

ה ת ו ב ע ת

ד ג ד

ה נ ת ב ע ת

בפני: השופט צבי ברנזון, יושב-ראש
ד"ר יעקב ארנון, חבר
עו"ד מרדכי ביבי, חבר

בשם התובעת: עו"ד משה וגנר
בשם הנתבעת: עו"ד דן שפי

ה ח ל ט ה

תביעה זו היא המשך לתביעה קודמת באותו ענין (תיק מס 5/81), שתוצאתה לא הניחה את דעת התובעת, ולאמיתו של דבר - לאחר עיון ומחשבה שניה - לא הניחה גם את דעתנו.

בתביעה ההיא נדונה, בין השאר, בקשת התובעת כי מועד הכניסה לתוקף של העלאה בדרגה של עובד מחקר בשירות האזרחי, לצורך תשלום המשכורת ושכר קידום, יהיה בכל מקרה מראשית השנה שבה נפתח הנוהל להעלאה, וזאת במקביל לנהוג באוניברסיטה העברית בירושלים לגבי חברי הסגל האקדמי הבכיר, שתחולתה של כל העלאה בדרגה לצרכים אלה היא מראשית השנה האקדמית שבה נפתח הנוהל להעלאה.

בעקרון נענינו לתביעה שיהיה מועד אחד בשנה, שבה התחיל הנוהל להעלאה בדרגה, להחלת הקידום בדרגה, לענין תשלום המשכורת וקידום השכר, וקבענו שמועד זה יהיה באמצע השנה, דהיינו הראשון ביולי של כל שנה. בכך ביטלנו את הסדר שהיה קיים עד אז, שלפיו היו שני מועדים כאלה בכל שנה, הראשון באפריל והראשון באוקטובר.

אחרי מתן הפסק נתעוררו חילוקי דעות בין הצדדים באשר לפירושו ויישומו הלכה למעשה. המדינה גרסה שמדובר בשנה אזרחית ואם החל הנוהל להעלאה בדרגה בתאריך כל-שהוא באותה שנה, תחול הדרגה החדשה ויחל תשלום המשכורת לפיה ושכר הקידום מחודש יולי של אותה שנה. לעומת זאת, גרסה התובעת - ובקשה אותנו לפרש זאת כך - כי הכוונה היתה שהתחולה הרטרואקטיבית תהיה, כמו באוניברסיטה העברית בירושלים, עד לשנה שלמה אחרנית. כלומר, מיולי של שנה אחת עד ליולי של השנה שלאחריה.

אחרי עיון בטענות באי-כוח הצדדים, החלטנו כי פירושה של המדינה הוא הנכון, ואין באפשרותנו לתקן את הפסק בהתאם לרצון התובעת. עם זאת, הערנו לאמור:

"אמת, ייתכן שלא נתנו את דעתנו במידה מספקת על תוצאות הפסק, שיש בו הרעה מסוימת לגבי חלק מהעובדים (אלה שהנוהל בענינם מתחיל במחצית הראשונה של השנה), שהיא אמנם מתקזזת לגבי חלק אחר של העובדים (אלה שהנוהל בענינם מתחיל במחצית השנייה של השנה). לוא נתנו את דעתנו על כך, לא מן הנמנע שהיינו מונעים זאת".

לפיכך הצענו לצדדים מוצא של פשרה, שלפיה אומנם יישאר מועד אחד בכל שנה אזרחית לתחילת ההעלאה בדרגה, אלא שהוא יוקדם ויהיה הראשון באפריל במקום הראשון ביולי שנקבע בפסק שלנו. על ידי תיקון זה, היתה מנעת לפחות ההרעה במצבם של אלה מהעובדים אשר לגביהם נפתח הנוהל להעלאה בדרגה במחצית הראשונה של השנה, והיה,

משתפר במידה נוספת מצבם של אלה מהעובדים אשר לגביהם החל הנוהל להעלאה בדרגה במחצית השנייה של השנה.

חשבנו שפשרה זו היא מוצא הוגן למצב שנוצר והמלצנו עליה בפני באי-כוח הצדדים. העובדים הודיעו על נכונותם לקבלה (בתנאי שגם המדינה תקבלה), אך נציבות שרות המדינה הודיעה שאינה מוכנה לכך. הנציבות גם לא ניאותה להצעתנו שהדיון יהיה בבחינת המשך לדיון בתביעה גופא כדי שנוכל גם לשנות את פסק-הבוררות, אם נמצא זאת לנכון. על כך הערנו לאמור:

"אנו מכירים בכך שלנציבות הזכות המלאה לעמוד על שלה ולהימנע מלהסכים להצעת פשרה (ולהצעה האלטרנטיבית) שבאה מאיתנו. עם זאת, מצטערים אנו על עמדת הנציבות, בייחוד לאחר שהובהר שאם יתקבל הפירוש שלה לפסיקתא הנ"ל (שלנו), לא יהיה דבר שימנע מהעובדים להגיש תביעה חדשה ולבקש בה דיון מחדש בנושא כולו, לפחות החל מאפריל השנה (1982) כאשר יפוג תוקפו של פסק הבוררות".

בהתאם לכך גם קבענו במפורש בחלק האופרטיבי של החלטתנו כי -
"הדרך פתוחה בפני העובדים להעלות את הנושא כולו מחדש בפנינו על ידי הגשת תביעה חדשה".

בעקבות זאת, באה התביעה הנוכחית שבה אנו שוב מתבקשים לקבוע, כי הנוהל החל באוניברסיטה העברית באשר לתחולה הרטרואקטיבית של הדרגה החדשה ושכר הקידום עד לשנה שלמה יחול על עובדי המחקר בשרות המדינה. הבסיס לתביעה זו הוא בהוראות הבאות בהסכמים הקיבוציים הנוגעים לענין:

סעיף 8 להסכם הקיבוצי שבין התובעת לבין הנתבעת מיום 791111 קובע כי -
"שכר הקידום יהא כפי שנקבע או שייקבע מעת לעת בהסכם הקיבוצי או בהסדר הקיבוצי לגבי עובדי המחקר במערכת הביטחון".

ואילו לגבי עובדי מערכת הביטחון נקבע בסעיף 4 להסכם הקיבוצי שלהם עם המדינה מיום 9.9.79 כי -

"שכר הקידום יהא כמקובל באוניברסיטה העברית מעת לעת".

כאמור, באוניברסיטה העברית נהוג שכל העלאה בדרגה של חבר הסגל האקדמי נכנסת לתוקף החל מהראשון לאוקטובר של אותה שנה אקדמית שבה נפתח הנוהל להעלותו בדרגה.

בפסקנו בתביעה הקודמת הכרנו בזכותם החוזית של עובדי המחקר בשרות האזרחי להיות מושווים ישירות עם עובדי המחקר במערכת הביטחון, ובעקיפין עם חברי הסגל האקדמי באוניברסיטה העברית, לגבי שכר קידום. יחד עם זאת, הרחבנו את ההשוואה גם לענין קביעת מועד אחד בשנה לתחולת ההעלאה בדרגה. אלא שמועד זה שקבענו, בראשון ביולי של כל שנה, נמצא כאמור כבלתי מניח את הדעת. מכאן התביעה הנוכחית, המתיחסת כמוסכם לתקופה שמאפריל 82, לתיקון המצב כך שתהיה תחולה רטרואקטיבית להעלאה בדרגה עד לשנה תמימה, כמו באוניברסיטה העברית בירושלים.

כנגד תביעה זו מעלה מר שפי מטעם המדינה מספר טענות דיוניות מוקדמות שבעטיין הוא מבקש לדחות את התביעה על הסף. ואלו הן הטענות בתמצית:

- (1) העילה שהיתה לתובעת מוצתה בתביעה הקודמת וחל עליה הכלל של ספיות הדיון. הפסק שלנו בתביעה ההיא הינו סופי ומוחלט וממשיך להיות בתוקף גם אחרי אפריל 82. לפיכך אין להעלות כעת את התביעה ההיא מחדש.
- (2) לפי סעיף 9(2) להסכם בדבר הקמת המוסד, מוגש כל פסק בוררות שלנו לרישום לפי חוק הסכמים קיבוציים תשי"ז 1957, ועם רישומו הוא הופך להיות חלק בלתי נפרד מההסכם בדבר הקמת המוסד. הפסק הקודם שלנו, שנרשם כאמור, יש לו איפוא תוקף הן כפסק והן כהסכם קיבוצי, ובהיותו חלק בלתי נפרד מההסכם בדבר הקמת המוסד תוקפו עד תום תקופת תוקפו של הסכם זה.
- (3) אשר לתוקפו של הסכם קיבוצי לתקופה מוגבלת, הרי אם לא הודיעו חודשיים מראש על סיום תוקפו, הוא ממשיך להתקיים לתקופה בלתי מוגבלת. משמע, שבמקרה הנדון, משלא הודיעו כמועד הדרוש על סיום תוקפו של הפסק - ההסכם הקודם, הוא ממשיך לחול גם אחרי אפריל 82, ובנושא שהוא דן בו אי אפשר להגיש תביעה חדשה.

אנו דוחים את הטענות הללו משני טעמים עיקריים:

- (1) אפשר אולי לאמר כי עצם פנייתה של התובעת אלינו לפרש את הפסק הקודם שלנו כהבנתה היווה גילוי דעת שהיא מבקשת לשנותו בהתאם לרצונה-היא. אנו אומנם קבענו שאיננו רשאים לעשות זאת באותו שלב, אבל עמדתה המוצהרת כנ"ל של התובעת נשארה בעינה. זה היה עוד בדצמבר 1981.

ברם, אפילו לא נפרש כך את הפנייה הזאת אלינו, הגשת התביעה החדשה אלינו במרץ השנה היא הודעה ברורה מצד התובעת שאינה משלימה עם מה שנקבע בפסק הקודם שלנו, שהוא גם בבחינת הסכם קיבוצי, והיא מודיעה בכך על רצונה לשנותו. מאז כבר עבר זמן רב מעל לחודשים הנדרשים למתן הודעה על רצון לשנות הסכם קיבוצי בר-תוקף ומבחינה זו אין עוד מניעה שנדון בתביעה לגופה.

- (2) הטעם השני הוא, שהחלטה הנ"ל שלנו מיום 4.2.82 בנוגע לפירושו של הפסק הקודם שלנו, ע"י רישומה לפי חוק ההסכמים הקיבוציים קבלה גם היא תוקף של הסכם קיבוצי, ובה נקבע כאמור כי לתובעת זכות להגיש תביעה חדשה בנושא הנדון. החלטה זו היתה בתוקף בעת הגשת התביעה הנוכחית ותוקפה לא פג עד עצם היום הזה.

בכתב ההגנה של המדינה לתביעה הנוכחית נאמר גם כי-

"הנתבעת טען כי אין בסיס להחלטתו של המוסד לבוררות (בדבר האפשרות להגיש תביעה חדשה בנושא הנדון) כדי להקנות לו סמכות שנשללה עפ"י סעיף 4(ד) להסכם (בדבר הקמת המוסד לבוררות) או כדי ליצור עילה או זכות תביעה בניגוד לסעיף 9 להסכם".

ובכן, סעיף 4(ד) אומנם קובע כי כאשר -

"ניתן על-ידי המוסד לבוררות פסק-בוררות, שצד לו גוף פלוני.... לא ידון ולא יפסוק המוסד לבוררות בכל סכסוך נוסף שאותו גוף צד לו אלא בהסכמתם של הממשלה ושל צד ב (ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ-ישראל)"

וסעיף 9 קובע לאמור:

"פסק הבוררות, שניתן על ידי המוסד לבוררות במסגרת סמכותו לפי הסכם זה-

- (1) יחול על כל הצדדים לסכסוך..... הינו סופי ואין אחריו ולא כלום.

(2) יוגש לרישום לפי חוק הסכמים קיבוציים תשי"ז-1975 כחלק בלתי נפרד מהסכם קיבוצי זה".

יצויין, קודם כל, כי בטיעון בעל-פה לפנינו, לא חזר בכלל מר שפי על טענה זו, וכמקובל במקרים כאלה אפשר לראות את הטענה כנוגחת.

ברם, נראה לנו, שגם לגופה אין בה ממש. הרי סעיף 9(2) הוא הקובע שעם רישומו של פסק בוררות שלנו הוא הופך להיות חלק בלתי נפרד מההסכם על המוסד.

סעיף 12(א) להסכם זה קבע את תקופת תוקפו המקורית עד יום 31.3.78, והמשיך לאמור:

"ותקופת תוקפו של הסכם קיבוצי מכוח פסק שניתן על-ידי המוסד לבוררות כאמור בסעיף 9(2) תהיה עד התאריך האמור, זולת אם נקבע בפסק הבוררות תאריך מוקדם יותר".

מאז הוארך תוקפו של ההסכם על הקמת המוסד פעמיים, כל פעם לשנתיים ימים, בפעם האחרונה לתקופה של אפריל 80 עד אפריל 82, ובמשך תקופה זו ניתן פסק-הבוררות הקודם שלנו. לפיכך, מלכתחילה תוקפו של פסק זה, אחרי שנרשם כהסכם קיבוצי, הוא עד אפריל 82, ומשנתבקשו לשנותו החל ממועד זה, אין עוד כל מניעה לעשות כן, אם נמצא שהתביעה מוצדקת לגופה.

לשון אחרת, אין אנו דנים בתביעה הנוכחית בעילה שהוכרעה לגבי התקופה שמאפריל 82 ואין אנו יוצרים עילה או זכות תביעה לגבי תקופה זו, כנטען בכתב ההגנה.

אנו דוחים איפוא את הטענות הדיוניות המקדמיות וקובעים שאין מניעה משפטית לדון בתביעה לגופה ולהכריע בה.

בראשית הדיון ביקש מר שפי להוסיף טענה, שלא נכללה בכתב ההגנה המקורי וגם לא בבקשה בכתב לתיקון כתב-ההגנה שהוגשה לאחר מכן, היינו שהמדינה מתנגדת לתביעה לגופה, כשם שהתנגדה בדיון בתביעה הקודמת, ומאותם נימוקים. נענינו לבקשה. אך שוב, בטיעון שבעל-פה שבא לאחר מכן, מר שפי עבר בשתיקה על טענה זו. רק אחרי שמסרנו כי בדעתנו לתת את הפסק לאחר שייחתם הסכם המסגרת לשנים 82-84 ונוסחו המלא יגיע לידנו, הודיע מר שפי בכתב שאם תידחינה הטענות הדיוניות של המדינה, יהא צורך לשמוע תחילה, לפני מתן הפסק, את טענות המדינה לגופו של ענין, "ומכל מקום המדינה תרצה לשקול את עמדתה לגופו של ענין בהתאם לתוכן ההחלטה".

אם, כמו שנאמר, התנגדות המדינה לגופה של התביעה הנוכחית היא "מאותם נימוקים" שהועלו ונדונו בתביעה הקודמת, הרי שאין לצפות לחידושים מפתיעים, ולא ברור מה ייתן ומה יוסיף דיון מחודש בהם. בכל זאת, נהיה מוכנים, לפני משורת הדיון, לתת הזדמנות לבאי-כוח הצדדים, להשמיע את טענותיהם, באם תוך עשרה ימים מיום מסירת החלטה זו לב-כוח המדינה, תבוא הודעה ממנה, שגם לאחר שקילת עמדתה מחדש לגופו של ענין, היא מבקשת לקיים דיון כזה. בתום עשרת הימים נפעל בהתאם לכך.

ניתן היום 31 באוקטובר 1982.

(-) צבי ברנזון (-) יעקב ארנון (-) מרדכי ביבי

הערה בשולי ההחלטה:

עכבנו את מתן ההחלטה עד כה מתוך ציפיה להסכם המסגרת החדש במגזר הציבורי לתקופה של אפריל 82 עד אפריל 84, שמא יהיה בו כדי להשפיע על תוכן ההחלטה. א מאחר ועברו מספר חודשים וההסכם טרם נעשה, החלטנו, למען ההגינות כלפי התובעת, לא להמתין עוד ולהוציא את ההחלטה.